अगस्त्यो मैत्रावरुणिः।इन्द्रः।। १ स्कंधोग्रीवी बृहती, २-५ अनुष्टुप्, ६ त्रिष्टुप्

मत्स्यपायि ते महः पात्रस्येव हरिवो मत्सरो मदः।

वृषा ते वृष्ण इन्दुर्वाजी सहस्रसातमः॥ १.१७५.०१

हरिवः- आकर्षणशक्तिभूतप्राणमयाश्वयुक्तः सन्। महः- महात्मा सन्। पात्रस्येव- पात्रेण यथा सोमो धार्यते तथा। ते- भवता। मत्सरः मदः- तृप्तिहर्षात्मको रसः। अपायि- पीयते अनुभूयते। मत्सि- एवमस्मानानन्दयसि। वृष्णे- वर्षकाय। ते- तुभ्यम्। वृषा- वर्षकः। वाजी- गतिमान्। सहस्रसातमः- अनन्तदः। इन्दुः- हृदयक्लेदनकरो रसो भवति॥१॥

आ नस्ते गन्तु मत्सरो वृषा मदो वरेण्यः। सहावाँ इन्द्र सानसिः पृतनाषाळमर्त्यः॥ १.१७५.०२

इन्द्र। ते- तव। वृषा- वर्षकः। वरेण्यः- वरणीयः। सहावान्- सहनशीलः। सानसिः- संभजनीयः। पृतनाषाट्- वृत्रसङ्घाभिभावयिता। अमर्त्यः- अमृतस्वरूपः। मत्सरो मदः- तृप्तिहर्षात्मको रसः। नः- अस्मान्। आ गन्तु- आगच्छतु॥२॥

त्वं हि शूरः सनिता चोदयो मनुषो रथम्।

सहावान्दस्युमव्रतमोषः पात्रं न शोचिषा॥ १.१७५.०३

त्वम्- भवान्। हि- खलु। शूरः- समर्थः। सनिता- दाता। मनुषः- ज्ञानसंबन्धिनः। रथम्- रंहणम्। रथी ऋतस्य नो भवेति श्रुतेः ऋतं रथः। चोदयः- प्रेरय। सहावान्- सहनशीलः। पात्रम्- स्वधारकं भाजनम्। शोचिषा- स्वदीप्त्या। न- अग्निरिव। अव्रतम्- प्रकृतिनियतिविरोधिनम्।

Dr. Rangaji

दस्युम्- चोरभावनं चोरं वा। ओषः- दह। भाजनमुपलब्धिस्थानप्रतीकः। शुद्धिवृद्धिसमये प्रतीकं त्यक्त्वापि केवले तत्त्वे मनः स्थापयितुं शक्यते। एवमग्निः स्वपात्रं दहति। तदेवार्थमात्रनिर्भासा निर्वितर्का समापत्तिरिति हि योगशास्त्रम् ॥३॥

मुषाय सूर्यं कवे चक्रमीशान ओजसा। वह शुष्णाय वधं कुत्सं वातस्याश्वैः॥ १.१७५.०४

कवे- क्रान्तदर्शिन्। ईशानः- परमेश्वरः सन्। ओजसा- बलेन। सूर्यं चक्रम्- कालचक्रम्। मुषाय- शोषकशक्तिभ्योऽमुष्णाः। शुष्णाय- शोषकाय। वधम्- वज्रम्। वह- आवह। वातस्याश्वैः- प्राणाश्वैः। कुत्सम्- कर्मशीलम्। कुत्सा एते हर्यश्वाय शूषमिति श्रुतावेवमेव दृश्यते । याहि ॥४॥

शुष्मिन्तमो हि ते मदो द्युम्निन्तम उत क्रतुः।

वृत्रघ्ना वरिवोविदा मंसीष्ठा अश्वसातमः॥ १.१७५.०५

ते- तव। मदः- हर्षः। शुष्मिन्तमः- बलवत्तमः। हि- खलु। उत- अपि च। क्रतुः- तव सङ्कल्पः। द्युम्निन्तमः- अतिशयेन शोभायुक्तः। अश्वसातमः- अश्वोपलक्षितप्राणदायकः सन्। वृत्रघ्ना- वृत्रनाशिनौ। वरिवोदा- सम्पदां वेदयितारौ तव मदहर्षौ। मंसीष्ठाः- अनुज्ञातवानसि ॥५॥

यथा पूर्वेभ्यो जरितृभ्य इन्द्र मय इवापो न तृष्यते बभूथ।

तामनु त्वा निविदं जोहवीमि विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्॥ १.१७५.०६

तृष्यते- पिपासवे। आपो न- उदकमिव। इन्द्र- परमेश्वर। पूर्वेभ्यः- पुरातनेभ्यः। जरितृभ्यः- स्तोतृभ्यः। मयइव- सुखमयः। यथा। बभूथ- बभूविथ। तथा। ताम्। निविदम्- विद्याम्। अनु- अनुसृत्य। त्वा- भवन्तम्। जोहवीमि- आह्वयामि ॥६॥

Dr. Rangaji